

**МІНІСТЕРСТВО
СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
(Мінсоцполітики)**

вул. Еспланадна, 8/10, м. Київ, 01601, тел.: (044) 226-24-45, факс: (044) 289-00-98 E-mail: info@mlsp.gov.ua,
Код ЄДРПОУ 37567866, реєстраційний рахунок 35213015078737 в ДКСУ м. Києва, МФО 820172

12.04.2019 № 7414/0/2-19/53

На № _____ від _____

Про розгляд проекту акта

**Конфедерація роботодавців
України**

Міністерством соціальної політики відповідно до частини третьої статті 17 Закону України „Про зайнятість населення” підготовлено проект постанови Кабінету Міністрів України „Про затвердження Основних напрямів реалізації державної політики у сфері зайнятості населення на період до 2022 року” (додається).

Просимо розглянути зазначений проект акта та до **26 квітня 2019 року** надати пропозиції до нього.

Контактні телефони: 289-60-57, 289-85-02, електронна адреса: i.v.tereshchenko@mlsp.gov.ua, okulik@mlsp.gov.ua.

Додаток: на __ арк.

Перший заступник Міністра

О. Крентовська

І. Терещенко, т. 289-60-57

МІНІСТЕРСТВО СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
7414/0/2-19/53 від 12.04.2019

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від _____ № _____

м. Київ

**Про затвердження Основних напрямів
реалізації державної політики у сфері зайнятості
населення на період до 2022 року**

Відповідно до частини третьої статті 17 Закону України „Про зайнятість населення” Кабінет Міністрів України **п о с т а н о в л я є**:

1. Затвердити Основні напрями реалізації державної політики у сфері зайнятості населення на період до 2022 року (далі – Основні напрями), що додаються.

2. Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, обласним, Київській міській державним адміністраціям забезпечити реалізацію Основних напрямів та подання щороку до 01 лютого Міністерству соціальної політики інформації про стан виконання визначених Основними напрямами пріоритетних завдань для інформування до 01 березня Кабінету Міністрів України.

3. Обласним, Київській міській державним адміністраціям забезпечити розроблення з урахуванням положень Основних напрямів та затвердження в установленому порядку територіальних та місцевих програм зайнятості населення.

4. Визнати такою, що втратила чинність, постанову Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2012 р. №1008 „Про затвердження Програми сприяння зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2017 року” (Офіційний вісник України, 2012 р., № 83, стор. 83, стаття 3363).

Прем'єр-міністр України

В. Гройсман

**ОСНОВНІ НАПРЯМИ
реалізації державної політики у сфері зайнятості населення
на період до 2022 року**

Загальна частина

Основні напрями реалізації державної політики у сфері зайнятості населення (далі – Основні напрями) – є комплексним документом, який охоплює увесь спектр проблем зайнятості населення, що потребують нагального розв'язання, та формує стратегічне бачення щодо напрямів соціально-економічного розвитку країни. Він визначає як основні напрями реалізації державної політики у сфері зайнятості населення, так і пріоритетні завдання державної політики за кожним напрямом її реалізації.

Основні напрями розроблені на підставі Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2019-2021 роки, схваленого постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2018 року № 546.

Обов'язковою умовою реалізації Основних напрямів є забезпечення взаємозв'язку політики зайнятості та економічної політики, поліпшення взаємодії сторін соціального діалогу, центральних і місцевих органів виконавчої влади.

Основні напрями є основою для розроблення територіальних та місцевих програм зайнятості населення.

Стан ринку праці

Сучасний ринок праці України характеризується наявністю комплексу проблем, серед яких: скорочення пропозиції робочої сили та зростання попиту на неї, низький рівень заробітної плати, брак високопродуктивних робочих місць, невідповідність професійних та загальних компетентностей працівників потребам роботодавців, тіньова зайнятість населення тощо.

Кризові процеси в економіці України у 2014-2015 роках, спричинені геополітичним конфліктом, призвели до падіння економіки та згортання виробництва, що зумовило появу негативних тенденцій на ринку праці, зокрема зростання кількості безробітного населення.

Загалом за період 2014-2015 років кількість економічно активного та зайнятого населення України у віці 15-70 років різко зменшилась: економічно активного населення – із 19,9 млн осіб у 2014 році до 18,1 млн осіб у 2015-му (на 1,8 млн осіб); зайнятого населення – із 18,1 млн осіб до 16,4 млн осіб (на 1,7 млн осіб).

З 2015-го по 2017-й рік кількість економічно активного та зайнятого населення продовжувала зменшуватися уповільненими темпами і досягла у 2017 році 17,9 та 16,2 млн осіб відповідно.

В той же час, у період 2015-2017 років, кількість безробітного населення у віці 15-70 років за методологією Міжнародної організації праці (МОП) становила 1,7 млн осіб, рівень безробіття зріс з 9,1 у 2015-му до 9,5 – у 2017-му.

У 2016-2017 роках ситуація в Україні стабілізувалась, економіка країни почала демонструвати стабільне зростання, що в свою чергу позитивно вплинуло на сферу зайнятості населення та ринок праці, проте рівня 2014 року не вдалось досягнути.

У 2018 році порівняно, з 2017-м, середньомісячна кількість економічно активного населення віком 15-70 років зросла на 85,1 тис. осіб і становила 17,9 млн осіб; рівень економічної активності населення України у віці 15-70 років зріс із 62,0 % до 62,6 % населення відповідного віку; кількість зайнятого населення України у віці 15-70 років зросла на 204,5 тис. осіб та досягла 16,4 млн осіб; рівень зайнятості населення України у віці 15-70 років зріс із 56,1 % до 57,1 % населення відповідного віку; кількість безробітного населення за методологією МОП у віці 15-70 років зменшилась на 119,4 тис. осіб до 1,6 млн осіб; рівень безробіття населення у віці 15-70 років знизився з 9,5 % до 8,8 % економічно активного населення відповідного віку.

Незважаючи на позитивні зрушення в економіці, рівень безробіття в Україні залишається на високому рівні – 8,8 % у 2018 році. Найвищий рівень безробіття спостерігався у Луганській (15,1 %), Донецькій (14,0 %), Кіровоградській (11,6 %), Волинській (11,4 %) та Полтавській (11,2 %) областях. Найбільший попит роботодавців на працівників спостерігається у переробній промисловості (19,8 % від загальної кількості вакансій), оптовій та роздрібній торгівлі (16,1 %), сільському, лісовому та рибному господарстві (10,4%) і транспорті (9 %).

Основні напрями реалізації державної політики зайнятості

Реалізація державної політики зайнятості у 2019-2022 роках здійснюватиметься за такими основними напрямами:

Напряма 1. Розвиток економічної політики держави як основи для забезпечення продуктивної зайнятості та створення нових робочих місць.

Напряма 2. Забезпечення гідних умов праці та детінізація відносин у сфері зайнятості населення.

Напряма 3. Стимулювання розвитку підприємництва та самозайнятості.

Напряма 4. Сприяння зайнятості осіб, які не здатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці.

Напряма 5. Розвиток системи професійної освіти та забезпечення умов для професійного навчання впродовж життя.

Напряма 6. Реформування державної служби зайнятості та забезпечення інноваційного розвитку послуг на ринку праці.

Напряма 7. Забезпечення реалізації ефективної державної політики у сфері трудової міграції.

Напряма 1. Розвиток економічної політики держави як основи для забезпечення продуктивної зайнятості та створення нових робочих місць

Розвиток національного ринку праці в першу чергу залежить від макроекономічної ситуації в Україні та є її віддзеркаленням. Підґрунтям для покращення ситуації на ринку праці та появи позитивних тенденцій у сфері зайнятості є наявність в країні сприятливих економічних процесів, спрямованих на стале економічне зростання.

Період 2015-2017 років за основними економічними показниками не був однорідним. Важкі випробування у 2014-2015 роках, спричинені геополітичним конфліктом, у подальшому трансформувалися в етап економічного відновлення шляхом поступового подолання негативних наслідків кризи. При цьому змінювалась і динаміка, і характер розвитку на користь посилення економічного зростання.

У 2016-2018 роках вдалось забезпечити позитивну динаміку економіки на противагу 2014-2015 років, коли мало місце падіння на рівні 9,8 % у 2015 році та 6,6 % у 2014-му. Впродовж 2016-2018 років спостерігалось зростання економіки на 2,4 % – у 2016-му, 2,5 % – у 2017-му та 3,3 % – у 2018-му роках, проте темпи зростання були недостатніми, щоб досягти рівня початку 2014 року.

Реалізація напряму відбуватиметься за наступними пріоритетами:

- поліпшення інвестиційного середовища й підвищення інвестиційної привабливості національної економіки;
- формування сприятливого оподаткування та регуляторного режиму;
- розвиток внутрішнього ринку товарів, робіт та послуг вітчизняних підприємств;
- зростання рівня інноваційності та наукоємності економіки.

Напрямок 2. Забезпечення гідних умов праці та детінізація відносин у сфері зайнятості населення

Падіння економіки у 2014-2015 роках призвело до значного зниження доходів населення, зокрема, реальна середньомісячна заробітна плата зменшилась у 2014-му році на 6,5 %, у 2015-му на 20,2 %, при цьому споживчі ціни виростили на 12,1 % та 48,7 % відповідно.

У 2016-2018 роках відбулись позитивні зрушення у сфері доходів громадян. Економічне відновлення стимулювало зростання реальної середньомісячної заробітної плати, яке у 2016-му році становило 9,0 %, у 2017-му – 19,1 %, у 2018-му – 12,5 %. Більше того, у 2017-2018 роках темпи зростання реальної заробітної плати перевищили темпи зростання споживчих цін, які у 2017-му році становили 114,4 %, у 2018-му 110,9 %, що сприяло зростанню реальних наявних доходів громадян. У 2017 році по відношенню до попереднього року наявний дохід, який може бути використаний населенням на придбання товарів та послуг, становив 126,9 %, а реальний наявний, визначений з урахуванням цінового фактору – 110,9 %. За попередніми даними Держстату у 2018 році порівняно з 2017-м наявний дохід склав 121,9 %, а реальний наявний – 109,9 %.

Разом з цим в Україні заробітна плата у порівнянні з іншими країнами є суттєво нижчою. За даними Євростату мінімальна заробітна плата станом на 01 січня 2019 року у Нідерландах становила 1616 євро, Німеччині – 1557 євро, Великобританії – 1453 євро, США – 1098 євро, Греції – 684 євро, Польщі – 523 євро, Словаччині – 520 євро, Чеській Республіці – 519 євро, Угорщині – 464 євро, в Україні – 132 євро.

За результатами моніторингу створення нових робочих місць, що ведеться відповідно Методики, затвердженої наказом Мінсоцполітики від 23.09.2013 № 611, зареєстрованим у Мін'юсті 11.10.2013 за № 1749/24281, нові робочі місця, які створюються юридичними особами характеризуються низькими вимогами до кваліфікації, і як наслідок – низьким рівнем оплати праці.

Із загальної чисельності осіб, прийнятих на роботу на створені нові робочі місця юридичними особами у грудні 2018 року, одержали заробітну плату, що не перевищувала мінімальну (3723 грн), 60,3 %, у межах від однієї до трьох мінімальних заробітних плат (тобто не більше 11 169 грн) – 33,6 %, і лише 6,1 % – вищу ніж три мінімальні. Аналогічна картина спостерігалась у попередніх роках.

Крім того, одним із негативних явищ сучасного ринку праці України є неформальна зайнятість. Кількість неформально зайнятого населення у 2018 році становила 3,5 млн осіб, або 21,6 % від кількості всього зайнятого населення. Серед видів економічної діяльності найбільш поширеною неформальна зайнятість була у сільському, лісовому та рибному господарствах (43 %), у оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів (19 %), а також у будівництві (16 %). Неформальні трудові відносини переважали у секторі самостійної зайнятості, де частка населення, яке працювало на неформальних робочих місцях, становила 71,9 %, а серед працюючих за наймом таких осіб було 12,2 %. При цьому, частка працюючих у секторі самостійної зайнятості була більшою у сільській місцевості порівняно з міськими поселеннями (91,0 % проти 42,2 %).

Реалізація цього напрямку відбуватиметься за наступними пріоритетами:

- підвищення рівня добробуту населення шляхом поетапного наближення рівня заробітної плати в Україні до європейських країн;
- створення умов для легалізації зайнятості та доходів населення;
- посилення контролю за дотриманням законодавства про працю.

Напрямок 3. Стимулювання розвитку підприємництва та самозайнятості

Втрата позицій суб'єктів великого підприємництва та гнучкість суб'єктів малого і середнього підприємництва (далі – МСП) в кризових умовах призводять до збільшення ролі МСП в забезпеченні стійкого економічного розвитку України.

Крім того, за показниками кількості суб'єктів господарювання, частки зайнятості та обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) МСП займає вагоме місце в національній економіці. У період з 2013-2017 роки частка зайнятих працівників на великих підприємствах скоротилась з 32,2 % до 26,9 % від

загальної чисельності зайнятих, в той час як частка зайнятих на МСП зросла з 67,8 % до 73,1 %.

Реалізація цього напрямку відбуватиметься за наступними пріоритетами:

- створення сприятливого середовища для розвитку малого і середнього підприємництва;
- сприяння самостійної зайнятості, розвитку підприємницької ініціативи громадян, у тому числі безробітних;
- впровадження гнучких форм зайнятості для збільшення частки зайнятих в МСП.

Напрямок 4. Розвиток системи професійної освіти та забезпечення умов для професійного навчання впродовж життя

Невідповідність напрямів підготовки молодих фахівців потребам економіки призводить до професійно-кваліфікаційного дисбалансу на ринку праці. В результаті ринок праці переповнений випускниками із незатребуваними спеціальностями.

Наявність структурної диспропорції між попитом та пропозицією робочої сили – за професійними групами працівників, видами економічної діяльності та у регіональному розрізі, – а також незадовільні якісні характеристики вільних робочих місць (посад) за умовами та оплатою праці є чинниками, що не приваблюють кваліфікованих працівників до роботи на таких робочих місцях, а отже, обмежують можливості працевлаштування безробітних громадян та задоволення потреби роботодавців у працівниках.

З іншого боку, роботодавців не влаштовує значна кількість безробітних громадян унаслідок особливих вимог виробництва до рівня кваліфікації та досвіду роботи працівників, а вирішення проблеми укомплектування вільних робочих місць висококваліфікованими працівниками ускладнюється через незадовільні якісні характеристики значної кількості цих робочих місць.

Першим кроком до усунення дисбалансу робочої сили на ринку праці має бути запровадження повноцінної системи моніторингу і прогнозування попиту та пропозиції робочої сили у професійно-кваліфікаційному розрізі для планування професійної підготовки кадрів.

Реалізація цього напрямку відбуватиметься за наступними пріоритетами:

- розвиток системи професійного навчання впродовж життя;
- системного прогнозування потреб економіки у фахівцях та робітничих кадрах;
- розвиток національної системи кваліфікацій, сприяння розробленню та впровадженню професійних і освітніх стандартів.

Напрямок 5. Сприяння зайнятості осіб, які не здатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці

Однією з актуальних проблем сучасного ринку праці є проблема працевлаштування осіб, які не здатні на рівних умовах конкурувати на ринку

праці, зокрема, молоді, осіб з інвалідністю, осіб передпенсійного віку тощо.

Рівень безробіття, визначений за методологією МОП, у 2018 році серед молоді у віці 15-24 роки становив 17,9 %, у віці 25-29 років – 9,8 %, серед осіб у віці 30-34 роки – 8,9 %. Серед осіб у віці 15-24 роки цей показник був майже у двічі вищий, ніж відповідний показник серед усіх вікових груп.

Протягом 2018 року в державній службі зайнятості 377,0 тис. осіб у віці до 35 років мали статус безробітного (35,4 % від загальної чисельності безробітних).

Основними причинами молодіжного безробіття є невідповідність обсягів та напрямів професійного навчання потребам економіки та ринку праці, недостатній рівень якості професійної підготовки, незадовільні умови праці, які пропонуються молоді роботодавцями на конкретних робочих місцях. Така ситуація виникла, зокрема, внаслідок недосконалого формування державного замовлення на підготовку кадрів, відсутності дієвих взаємозв'язків між навчальними закладами, роботодавцями та місцевими органами виконавчої влади та недостатньою мотивацією молоді до оволодіння робітничими професіями.

Залишається складною ситуація з працевлаштування осіб з інвалідністю. Їх чисельність протягом останніх років зростає і станом на 01.01.2018 склала 2,6 млн осіб. Чисельність працюючих осіб з інвалідністю станом на 01.01.2018 становила 670,2 тис. осіб (26,4 % від загальної чисельності), у тому числі 530,4 тис. осіб працездатного віку.

Актуальною проблемою ринку праці є працевлаштування осіб старшого віку. Станом на 01.03.2019 серед зареєстрованих безробітних 42 % становили особи у віці понад 45 років, 28 % – особи, яким залишилось 10 і менше років до пенсії.

Реалізація цього напряму відбуватиметься за наступними пріоритетами:

- розвиток системи професійної орієнтації населення;
- сприяння зайнятості молоді, її кар'єрному розвитку;
- створення умов для стимулювання зайнятості соціально вразливих категорій населення.

Напрямок 6. Реформування державної служби зайнятості та забезпечення інноваційного розвитку послуг на ринку праці

Сьогодення вимагає зміни підходів до надання послуг безробітним і роботодавцям, розвитку активної політики зайнятості. Її ядром має стати підвищення якості трудового потенціалу та інтеграція якнайбільшої частки населення на національний ринок праці. Це може бути забезпечено шляхом розширення інструментарію та заходів стимулювання зайнятості з акцентом на новітні інформаційні технології, зміну підходів у роботі з суб'єктами ринку праці, інтеграцію на ринку праці економічно активного населення.

Створення системи місцевого партнерства зайнятості дозволить об'єднати зусилля державної служби зайнятості, соціальних партнерів, органів влади та усіх заінтересованих стейкхолдерів на місцевому і регіональному ринку праці

для розробки, фінансування та реалізації місцевих ініціатив у сфері зайнятості з метою створення робочих місць і оперативного працевлаштування безробітних.

Реалізація цього напрямку відбуватиметься за наступними пріоритетами:

- зміна організаційної структури державної служби зайнятості, впровадження і забезпечення ефективної діяльності інститутів кар'єрного радника та радника по роботі з роботодавцями;
- запровадження електронних сервісів, у тому числі електронної звітності, розширення можливостей для самообслуговування суб'єктів ринку праці;
- посилення співпраці усіх стейкхолдерів ринку праці, зокрема шляхом поширення практики місцевих партнерств у галузі зайнятості.

Напрямок 7. Забезпечення реалізації ефективної державної політики у сфері трудової міграції

Низький рівень життя спонукає значну кількість українців до пошуку роботи поза межами країни. Як наслідок, в Україні впродовж 2015-2017 років відбулось посилення процесів зовнішньої трудової міграції.

За результатами модульного вибіркового обстеження населення (домогосподарств) із питань трудової міграції, опублікованого Державною службою статистики у статистичному бюлетені “Зовнішня трудова міграція населення України”, у 2015-2017 роках кількість трудових мігрантів у віці 15-70 років становила 1,3 млн осіб (4,5 % населення відповідного віку), що на 10,3 % більше, ніж за минулий період обстеження (у 2010-2012 роках).

Разом із тим, масштаби трудової міграції можуть бути більшими, ніж це фіксується офіційною статистикою. За експертними оцінками, опублікованими у різних джерелах, за кордоном працює більше 3 млн громадян України.

Головною причиною міграції 71% українських трудових мігрантів зазначили низьку заробітну плату в Україні. Можливість отримати за кордоном заробітну плату в рази більшу, ніж в Україні є основним рушієм трудових міграційних процесів.

З одного боку, трудова міграція призводить до зменшення напруги на ринку праці, є джерелом матеріального добробуту членів сімей трудових мігрантів та забезпечує зростання реального ВВП за рахунок приватного споживання, яке стимулюється грошовими переказами. Крім того, набуті українськими трудовими мігрантами знання та досвід можуть позитивно вплинути на розвиток вітчизняної економіки. З іншого боку, високий рівень міграційних процесів спричиняє дефіцит працівників у деяких галузях економіки, негативно позначається на сімейних стосунках, вихованні дітей, рівні народжуваності тощо.

Крім того, воєнний конфлікт на Сході України, підвищення рівня концентрації економічної активності як на загальнодержавному, так і на регіональному рівні, нерівномірність розвитку територій та міжрегіональні соціально-економічні диспропорції прискорили міграційних рух із сільських населених пунктів та малих міст з обмеженим потенціалом розвитку до великих міст та регіонів з більшим економічним потенціалом.

Реалізація цього напрямку відбуватиметься за наступними пріоритетами:

- сприяння сталому соціально-економічному розвитку регіонів для створення нових робочих місць;
- забезпечення захисту прав та інтересів громадян України, які працюють за кордоном;
- створення умов для реінтеграції українських трудових мігрантів та інтеграції закордонних українців й іноземців в українське суспільство.

Джерела фінансування Основних напрямів

Фінансування виконання положень Основних напрямів здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття та Фонду соціального захисту інвалідів, коштів міжнародних фінансових організацій, інших джерел, не заборонених законодавством.

Очікувані результати виконання Основних напрямів

Розв'язання проблем у сфері зайнятості населення дасть можливість створити умови, зокрема, для:

- збільшення кількості та покращення якості робочих місць з гідними умовами праці;
- зменшення масштабів тіньової економіки та обсягів неформальної зайнятості населення;
- збільшення кількості громадян, зайнятих економічною діяльністю;
- зниження рівня безробіття, зокрема серед молоді;
- підвищення професійного рівня та конкурентоспроможності вітчизняної робочої сили;
- забезпечення державного регулювання внутрішніх і зовнішніх міграційних переміщень робочої сили;
- підвищення якості надання послуг державною службою зайнятості тощо.